

Päivi Räsänen kd

Kirjallinen kysymys hakijoiden oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden turvaamisesta korkeakoulujen pääsykokeissa poikkeusoloissa

Eduskunnan puhemiehelle

Moni yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoihin valmistautuva nuori joutui pahasti pettymään, kun Suomen korkeakoulut tiedottivat, että pääsykokeita ei voi tänä keväänä järjestää fyysisesti paikan päällä koronatilanteen vuoksi. Tilanne on asettanut hakijat epäoikeudenmukaiseen asemaan. Pääsykokeisiin valmistautuminen on normaalioloissakin stressaavaa, ja monelle koe ratkaisee tulevaisuuden suunnan. Ammattikorkeakoulujen kokeet järjestetään etäkokeina, ja yliopistoissa perinteisiä valintakokeita korvataan sähköisillä etäkokeilla, kaksivaiheisilla valintakokeilla, suullisilla kokeilla, palautettavilla tehtävillä ja todistusvalinnan merkittävällä laajentamisella.

Korkeakoulupaikkaa on tänä vuonna voinut hakea kahdessa erillisessä yhteishaussa, joissa hakijoita on yhteensä ollut 167 000. Määrä on poikkeuksellisen korkea. Nuoret ovat voineet ottaa palkatonta lomaa töistä kokeisiin lukeakseen ja maksaa tuhansia euroja valmennuskursseista. Monet ovat valmistautuneet kokeisiin sen perusteella, mihin kiintiöön he kuuluisivat. Kun valintakoe-kiintiö pienenee, on vaarana, että mahdollisuus päästä sisään heikommalla ylioppilastutkintotodistuksella tai ilman sitä heikkenee.

Hakukohteesta riippuu se, kuinka iso osa uusista yliopistojen opiskelijoista valitaan todistuksella ja kuinka iso osa valintakokeella. Eri aloilla on tehty erilaisia ratkaisuja. On erikoista, että esimerkiksi oikeustieteellisessä tiedekunnassa sähköinen etävalintakoe voidaan järjestää, mutta psykologiassa ei. Todistusvalinnan osuutta on monella alalla kasvatettu huomattavasti. Esimerkiksi lääketieteellisillä aloilla aloituspaikoista 75 prosenttia täytetään todistusvalinnalla ja loput 25 prosenttia kaksivaiheisella valintakokeella. Alkuperäisessä tilanteessa todistusvalinnan osuus olisi ollut 51 prosenttia. DIA-yhteisvalinnassa eli diplomi-insinööri- ja arkkitehtikoulutuksessa todistusvalinnalla täytetään nyt 80 prosenttia aloituspaikoista. Suomenkieliseen psykologian koulutukseen on nyt kolme eri valintatapaa. Kahdella eri tavalla tehtävällä todistusvalinnalla valikoituu 93 prosenttia uusista opiskelijoista, kun alkuperäissuunnitelmien mukaan suomenkielisen psykologian koulutusohjelmaan valittavista opiskelijoista 60 prosenttia olisi valittu todistuksen perusteella.

On tärkeää, että nuorten yhdenvertaisuus ja oikeusturva taataan korkeakouluhauissa koronaviruksen aiheuttamissa poikkeusoloissakin. Hakijat ovat voineet luottaa pääsevänsä valintakokeeseen ja valmistautuneet siihen. Todistusvalintakiintiöiden kasvattaminen on saanut niin hakijoilta kuin opiskelijajärjestöiltäkin ymmärrettävästi paljon kritiikkiä. Jos nuori ei ole onnistunut kirjoituksis-

Kirjallinen kysymys KK 417/2020 vp

sa, pääseekö hän nyt mitenkään osoittamaan taitojaan? Suomen Lukiolaisten Liitto on painottanut sitä, että muutokset ovat kohtuuttomia erityisesti tänä keväänä valmistuville ylioppilaille, joiden keväässä on ollut jo muutenkin paljon epävarmuutta ja stressiä. On ehdottoman tärkeää, että hakijoiden terveys ja turvallisuus taataan, mutta äkilliset sääntömuutokset ovat silti hyvin ongelmallisia ja eriarvoistavia hakijoiden kannalta katsottuna. Sääntömuutosten myötä on mahdollista, että valintakoeikiintiössä olevien paikkamäärien vähentyessä hakijoita voi olla yhtä opiskelupaikkaa kohti aiempaa enemmän.

Sähköisten pääsykokeiden kevät ei ole käynnistynyt ongelmitta. Itä-Suomen yliopistossa järjestetty kasvatustieteiden kelpoisuusopintojen pääsykoe joudutaan uusimaan, kun etäkokeessa kaikki hakijat eivät päässeet sisään järjestelmään ajoissa, vaan osa jäi linjoille odottelemaan ja kuuntelemaan "hissimusiikkia". Kokeen eri osioiden tekniseen ajastukseen liittyvän virheen takia koe mitätöitiin. Olisi tärkeää, että mikäli tulevaisuudessa ollaan samankaltaisessa poikkeustilanteessa kuin tänä keväänä, kyettäisiin varmistamaan korkeakouluihin hakijoille tasapuoliset mahdollisuudet tulla valituiksi ja järjestämään hakuprosessi yhdenvertaisuutta ja tasapuolisuutta vaarantamatta. Olisi perusteltua, että kaikkia koulutuslinjoja ja tiedekuntia koskisivat poikkeusoloissa yhteiset valtakunnalliset säännöt. Tämänhetkinen asetelma asettaa opiskelijat eriarvoiseen ja epävarmaan tilanteeseen.

Valintoihin tehdyistä muutoksista on tehty lukuisia kanteluita Suomen ylimmille laillisuusvalvojille. Oikeuskansleri Tuomas Pöysti on julkisuudessa todennut, että kanteluissa mainitaan esimerkiksi todistusvalinnan laajentuminen liian yllätyksellisesti ja valintakriteereiden nopeat muutokset. Korkeakoulut haluavat opiskelemaan taitavimmat ja motivoituneimmat, mutta näiden ominaisuuksien mittaaminen tasapuolisesti on tänä keväänä haasteellista. Vaarana on, että motivoituneet hakijat, jotka normaalioloissa ansaitsivat ja olisivat saaneet vastaanottaa opiskelupaikan, putoavatkin nyt hakuprosessista pois.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kuinka hakijoiden oikeusturva ja yhdenvertaisuus turvataan korkeakoulujen pääsykokeissa poikkeusoloissa, kun todistusvalintaa merkittävästi äkillisesti kasvatetaan ja

kuinka hallitus varmistaa sen, että tulevaisuudessa kaikkia koulutuslinjoja ja tiedekuntia koskisivat poikkeusoloissa yhteiset valtakunnalliset säännöt, jotta hakijat eivät päätyisi eriarvoiseen asetelmaan ja motivoituneet hakijat eivät syrjäytyisi pois hakuprosessista?

Helsingissä 19.5.2020

Päivi Räsänen kd